

İSLÂM GÜZEL AHLÂKTIR

Değerli Müminler!

Bugünkü sohbetimizde güzel ahlâkın dinimizdeki öneminden söz edeceğiz.

Ahlâk kelimesi Arapça bir kelime olmakla beraber, ifade ettiği mana bizim için açıktır ve insanın iyi veya kötü olarak vasıflandırılmasına sebep olan huy ve davranışlarının bütünüdür.

Ahlâkın dinde önemli bir yeri vardır. Peygamberimiz Kur'an-ı Kerim'de güzel ahlâkı ile övülmüştür.

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ

“(Ey Muhammed) Şüphesiz sen yüksek bir ahlâk üzeresin.”²⁸⁵ buyurulmuştur. Peygamberimiz de:

إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ

“Ben ancak yüksek ahlâkı tamamlamak için gönderildim.”²⁸⁶ demiştir.

Ahlâkın dindeki bu önemli yeri sebebiyledir ki Peygamberimiz insanla-

285 Kalem, 68/4.

286 *el-Muvatta*, “Hüsnü'l-Hulk”, 8.

rı, Allah'ı tanımaya ve yalnız O'na ibadet etmeye çağırırken ahlâkî esaslara uymayı da öğütlüyordu. Nitekim Peygamberimiz Kâbeyi ziyaret için gelen Yesrip (Medine)lileri, Akabe denilen yerde karşılayıp onlara İslâmiyeti telkin ettiği zaman şöyle demişti:

“Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarınızı öldürmemek, kendiliğinizden uyduracağınız hiçbir yalanla kimseye bühtan etmemek, iyi işi işlemekte karşı gelmemek üzere bana biat ediniz (yani bana söz veriniz), içinizde sözünde duran olursa onun ecir ve mükafatı Allah'ın üzerinedir. Bu dediklerimden birini yapıp da ondan dolayı dünyada cezaya uğrarsa bu ceza ona keffarettir. Bunlardan birini yapıp da yaptığı işi Allah Teâlâ örterse işi Allah'a kalır; isterse onu affeder, dilerse ona azap eder.”²⁸⁷

Kur'an-ı Kerim'de kadınların biatı ile ilgili olarak da şöyle buyuruluyor;

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ مِبْيَإِعِنَكَ عَلَىٰ أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِيَنَّكَ فِي مَعْرُوفٍ فَبَايِعْنَهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

“Ey Peygamber, inanmış kadınlar sana gelip, Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamaları, hırsızlık etmemeleri, zina etmemeleri, çocuklarını öldürmemeleri, elleriyle ayakları arasında bir iftira uydurup getirmemeleri²⁸⁸, iyi bir işte sana karşı gelmemeleri hususunda sana biat ederlerse, onların biatlarını al ve onlar için Allah'tan mağfiret dile. Şüphesiz Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir.”²⁸⁹

Görülüyor ki gerek Kur'an-ı Kerim ve gerekse Peygamberimiz, kendisine uymak isteyenlere uyacakları şartları bildirirken bu şartlar arasında ahlâk ile ilgili hususlar ağırlığı teşkil etmektedir.

287 Buhârî, “İman”, 11.

288 “Elleri ile ayakları arasında bir iftira uydurup getirmemeleri” demek, gayr-ı meşrû bir çocuk dünyaya getirip, onu kocasına nisbet ederek iftira etmemek, demektir.

289 Mümtehine, 60/12.

Habeşistan'a ilk hicret eden müslümanları Habeş kralı huzuruna çağırıp doğup büyüdükleri ülkeyi niçin terkedip hicret ettiklerini sorduğu zaman muhacirler adına Hz. Ali'nin kardeşi Hz. Cafer şöyle demişti:

“Ey hükümdar, biz cehalet içinde yaşayan bir millet idik; putlara tapıyor, lâşe yiyorduk, fuhuş yapıyorduk. Akraba ile münasebeti kesiyor, komşuluk haklarına riâyet etmiyorduk. Kuvvetli olanımız zayıfı eziyordu. Biz toplum olarak bu durumda iken Allah Teâlâ bize acıdı, lütfederek içimizden birini Peygamber gönderdi. Soyu, iffet ve şerefi hepimizce bilinen birisi. O, bizi Allah'a ibadete çağırıyor, atalarımızın tapınageldikleri ağaç ve taş parçalarını terketmemizi söylüyordu. Bize, doğru söylemeyi, emanete ve akrabalık bağına riâyet etmeyi, komşularla güzel geçinmeyi, kan dökmekten sakınmayı; fuhuştan, yalandan, yetim malı yemekten, namuslu kadınlara iftira etmekten, dil uzatmaktan uzak durmayı bildiriyordu. Allah'a ibadet edip ona hiçbir şeyi ortak koşmamayı emrediyor; namaza, sadaka ve iyiliğe, oruca davet ediyordu. Biz de ona inandık, getirdiği dine uyduk. Allah tarafından getirdiklerini tasdik ettik. Onun haram dediğini haram bildik, helâl dediğini helâl tanıdık. Bundan dolayı içinde yaşadığımız toplum bize düşman kesildi. Bu sebeple hicret ederek ülkenize geldik.”²⁹⁰

İşte İslâm, getirdiği ahlâk esasları ile ve ahlâka verdiği önemle o günkü toplumu böyle düzeltmişti.

Peygamberimiz ahlâkı güzel olan müslüman olmayanlara bile ilgi duyardı. Tay kabilesi Hz. Ali tarafından esir alınmış ve esirler Medine'ye getirilmişti. Bu kabilenin cömertliği ile meşhur şairi Hâtim et-Tâî'nin kızı Seffane de esirler arasında bulunuyordu. Bu kadın Peygamberimizin huzuruna çıkarak:

–Ey Muhammed, ben, kavminin efendisi olan Hâtim et – Tâî'nin kızıyım. Babam, iyi ahlâk sahibi idi. Çoluk çocuğunu korur, köleleri ve esirleri azâd eder, aç doyurur, çıplağı giydirir, konuğu ağırlar, yemek yedirir, karşılaştığı kimselere selâm verir, hiçbir ihtiyaç sahibini geri çevirmezdi. İşte ben böyle bir adamın kızıyım. Babamın hatırı için beni serbest bırak, dedi. Peygamberimiz:

–Ne diyorsun, bu saydıkların müminlerin nitelikleridir, buyurduktan sonra; “Bu kadını serbest bırakın. Çünkü bunun babası güzel ahlâkı sevi-

290 İbn Hişam, c. 1, s. 336.

yordu, Allah Teâlâ da güzel ahlâkı sever” buyurdu. Orada bulunan Ebû Burde b. Yenar ayağa kalkarak:

–Ey Allah’ın Resûlü, Allah Teâlâ güzel ahlâkı seviyor mu? dedi. Peygamberimiz;

–Nefsimi kudret elinde tutan Allah’a yemin ederim ki, bir kimse Cennete ancak güzel ahlâkı sebebiyle girer, buyurdu.²⁹¹

Gerçekten Peygamberimiz güzel ahlâka büyük önem verirdi. Şöyle buyuruyor:

إِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ إِلَيَّ وَأَقْرَبِكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَحْسَنُكُمْ أَخْلَاقًا
وَأَبْغَضُكُمْ إِلَيَّ وَأَبْعَدُكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ الثَّرَاوُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ
وَالْمُتَفَيِّهُونَ

“Benim katımda en sevimliniz ve kıyamet gününde meclisime en yakınınız ahlâkı en güzel olanınızdır. Sizden en sevmediğim ve kıyamet gününde meclisimden en uzakta kalacak olanlar; kibirli kibirli ağız eğerek gösteriş için lugat parçalayan ve çok konuşan kimselerdir.”²⁹²

Ebû Hureyre (ra.) anlatıyor: Peygamberimize:

–İnsanların, cennete girmelerine en çok vesile olan şeylerden, sorulunca Peygamberimiz:

Allah’tan korkmak ve güzel ahlâktır, buyurmuştur.

–İnsanların cehenneme girmelerine en çok sebep olan şeyler nelerdir? diye sorulunca Peygamberimiz:

–Ağız ve üreme organıdır, buyurmuştur.²⁹³

Ahlâk ile İman Arasındaki Münasebet

İman ve ibadet esasları ile ahlâkî buyrukları kesin çizgilerle birbirinden

291 İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihaye*, XI, 213.

292 Tirmizî, “Birr”, 71.

293 Tirmizî, “Birr”, 62.

ayırarak mümkün değildir. Sahaları ayrı gibi görünürse de birbirleriyle kaynaşmış durumdadırlar.

İmanın olgunluğu ahlâkın güzelliği ile ilgilidir. Hz. Aişe Validemiz anlatıyor; Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

إِنَّ مِنْ أَكْمَلِ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنَهُمْ خُلُقًا وَالطُّفْهُمُ بِأَهْلِهِ

“İman yönünden müminlerin en olgunu ahlâkı en güzel olanlarıdır. En hayırlınız da kadınları için hayırlı olanınızdır.”²⁹⁴

Ahlâkın iman ile olan münasebetini şu hadisi şerifler çok güzel açıklıyor. Peygamberimiz buyuruyor:

لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ

“Hiç biriniz, kendisi için arzu ettiğini kardeşi için de arzu etmedikçe iman etmiş olmaz.”²⁹⁵

Buradaki “İman”dan maksat olgun imandır. Yani bir kimsenin olgun manada iman etmiş olması için kendisine reva gördüğü iyilik ve üstünlükleri din kardeşi için de istemesi; kendisine yapılmasından hoşlanmadığı işleri din kardeşine yapmaması gerekir.

Ebû Umame'nin anlattığına göre; yeni müslüman olmuş bir genç Peygamberimize gelerek:

–Ey Allah'ın Peygamberi, zina etmeme izin ver, onu yapmadan duramıyorum, gibi çirkin bir teklifte bulundu.

Orada bulunanlar gence döndü ve:

–Sus sus, dediler. Peygamberimiz gence dönerek;

–Yaklaş, buyurdu. Genç Peygamberimizin yanına yaklaştı. Peygamberimiz:

–Otur, buyurdu. Genç de oturdu. Peygamberimiz ile genç arasında şu konuşma geçti. Peygamberimiz:

294 Tirmizî, “Rida”, 11.

295 Buhârî, “İman”, 7; Müslim, “İman”, 17.

–Birisi bu işi annenle yaparsa bundan hoşlanır mısın? buyurdu. Genç:

–Hayır, vallahi hoşlanmam, dedi. Peygamberimiz:

–İnsanlar da senin gibi anneleri ile birisinin bu işi yapmasından hoşlanmazlar.

–Kızınla birisi bu işi yaparsa razı olur musun?

–Hayır, vallahi razı olmam.

–İnsanlar da senin gibi kızlarının bir başkası ile bu işi yapmalarına razı olmazlar.

–Kız kardeşin bir başkası ile bu işi yaparsa razı olur musun?

–Hayır, vallahi razı olmam.

–İnsanlar da kız kardeşlerinin bu işi yapmalarına razı olmazlar.

–Halan bu işi yaparsa hoş karşılar mısın?

–Hayır, vallahi hoş karşılamam.

–İnsanlar da bunu halaları için hoş karşılamazlar.

–Teyzen bu işi yaparsa hoş karşılar mısın?

–Hayır, vallahi hoş karşılamam, dedi. Peygamberimiz: (Kendin ve yakınların için razı olmadığın bir şeye başkaları için nasıl razı olacaksın, buyurdu ve) elini gencin omuzuna koydu ve ona şöyle dua etti: “Allah’ım, bunun günahını bağışla, kalbini bu gibi duygu ve düşüncelerden temizle ve iffetini koru.” Olayı rivayet eden zat diyor ki: Genç bundan sonra bu gibi çirkin hiçbir şeye iltifat etmedi.²⁹⁶

Peygamberimiz, gencin bu çirkin teklifi karşısında onu azarlayıp kovmamış, onu yanına oturtarak yapmak için izin istediği şeyin çirkin olduğu hakkında onu ikna etmiş, sonra da ona dua ederek göndermiştir. Genç, ikna olduğu ve Peygamberimizin duasına mazhar olduğu için başkasının iffetine göz dikmemiş ve bu arzu gönlünden silinip gitmiştir.

Elbise ticaretiyle meşgul olan ve Hicrî 130 tarihinde vefat eden Muhammed b. Mükendir’in 5-10 dirhem değerinde iki çeşit elbisesi vardı. Kendisinin bulunmadığı bir sırada hizmetçisi 5 dirhemlik elbiseyi on dirheme

296 Ahmed b. Hanbel, V/256, 257.

sattı. Muhammed b. Mükendir bunu duyunca elbiseyi alan Bedevî'yi bütün gün arayarak buldu. Bedevî'ye:

–Yanlışlık oldu, hizmetçim bilmeyerek 5 dirhemlik kumaşı sana 10 dirheme verdi, dedi. Bedevî:

–Ben razıyım, seni ne ilgilendirir, dedi. Muhammed b. Mükendir:

–Sen razısın ama ben razı değilim. Bana yapılmasına razı olmadığım bir şeyin sana yapılmasına rıza gösteremem. Sen üç şıktan birini seçmekte serbestsin: İstersen kumaşı geri verir on dirhemini alırsın, istersen bunun yerine on dirhemlik kumaştan birisini alırsın, istersen aldığın kumaş sende kalır, fazla verdiğin beş dirhemi geri alırsın, dedi. Bedevî alışkın olmadığı bu dürüstlük karşısında şaşırıldı ve:

– Kumaş bende kalsın, beş dirhemi geri ver, dedi. Muhammed b. Mükendir de beş dirhemi kendisine iade etti. Bedevî parayı alınca hoşuna gitti ve:

–Bu zât kimdi? diye sordu Bedevî'ye:

–Bu zât Muhammed b. Mükendir, dediler. Bedevî bu ismi duyunca:

–Lâilâhe İllallah, biz çölde bu adamın yüzü suyu hürmetine Allah'tan rahmet dileriz, dedi.²⁹⁷

–İşte müslüman kendisine yapılmasını uygun görmediği bir muâmeleyi din kardeşine yapmayacaktır.

عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ، وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ، وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ. قِيلَ وَمَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الَّذِي لَا يَأْمَنُ جَارَهُ بَوَائِقَهُ

Ebû Şurayh (ra.) anlatıyor: Peygamberimiz bir defa arka arkaya üç defa yemin ederek; «Vallahi iman etmiş olmaz, vallahi iman etmiş olmaz, vallahi iman etmiş olmaz» buyurdu. Orada bulunanlar tarafından;

–Ey Allah'ın Peygamberi, bu iman etmiş olmayan kimdir? diye soruldu. Peygamberimiz:

–Kim olacak; şu komşusu haksızlığından, kötülüğünden güven içinde olmayan kimse, diye cevap verdi.²⁹⁸

297 Gazâli, *İhya'u Ulûmi'd-Din*, II, 68.

298 Buhârî, "Edeb", 29.

–İman ile ahlâk arasındaki münasebet, bu hadisi şeriflerde gayet açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmektedir. Güzel ahlâk, tam ve olgun imanın belirtisidir.

Ahlâk ile İbadet Arasındaki Münasebet

İbadetlerin gayesi, insanı ahlâkî olgunluğa erdirmektir. Nitekim namaz ibadetinden söz edilirken:

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ

“Namazı dosdoğru kıl. Çünkü namaz, insanı hayasızlıktan ve kötülükten alıkor.”²⁹⁹ buyurulmuştur.

İslâm'ın beş temel ibadetinden biri olan zekât hakkında da:

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا

“Onların mallarından sadaka (zekât) al; bununla onları (günahlardan) temizlersin, onları artırıp yüceltirsin.”³⁰⁰ buyurulmuş, zekâtın insanı günahlardan temizleyeceği ve gönüllerindeki hasisliği de gidereceği bildirilmiştir.

Peygamberimiz de oruç ibadeti ile ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّورِ وَالْعَمَلَ بِهِ فَلَيْسَ لِلَّهِ حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ

“Kim ki, yalan söylemeyi ve yalanla iş yapmayı bırakmazsa, Allah Teâlâ o kimsenin yemesini, içmesini bırakmasına (yani oruç tutmasına) değer vermez.”³⁰¹

Bir başka hadisi şerif de şöyledir:

إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيُدْرِكُ بِحُسْنِ خُلُقِهِ دَرَجَةَ الصَّائِمِ الْقَائِمِ

299 Ankebüt, 29/45.

300 Tevbe, 9/103.

301 Buhârî, “Savm”, 68.

“Mümin güzel ahlâkı ile nafiye oruç tutup nafiye ibadet edenin derecesine erişir.”³⁰²

Ahret günü kulun amelleri değerlendirilirken ahlâkın başta yer alacağı Peygamberimiz tarafından ifade edilmiş ve:

“Kıyamet günü mizanda, güzel ahlâktan daha ağır gelecek hiçbir (nafiye) ibadet yoktur.”³⁰³ buyurmuştur.

Enes (ra.) anlatıyor: Peygamberimiz Ebûzer ile karşılaştı ve:

يَا أَبَا ذَرٍّ أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى خَصَلَتَيْنِ هُمَا أَخْفُ عَلَى الظَّهْرِ وَأَثْقَلُ فِي الْمِيزَانِ
مِنْ غَيْرِهِمَا، قَالَ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: عَلَيْكَ بِحُسْنِ الخُلُقِ وَطَوْلِ الصَّمْتِ،
فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا عَمِلَ الخَلَائِقُ بِمِثْلِهِمَا،

–Ebûzer! Diğerlerine göre yükte hafif fakat mizanda ağır gelen iki özelliği sana bildireyim mi? buyurdu. Ebûzer:

–Evet, bildir, ey Allah'ın Resûlü, demesi üzerine Peygamberimiz:

–Güzel huylu olmaya çalış ve daima sükûtu tercih et. Nefsimi kudret elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, yaratıklar, bunlar gibi değerli bir amel yapmamışlardır, buyurdu.³⁰⁴

Yine Peygamberimiz buyuruyor:

أَرْبَعٌ إِذَا كُنَّ فِيكَ فَلَا عَلَيْكَ مَا فَاتَكَ مِنَ الدُّنْيَا. حَفْظُ أَمَانَةٍ وَصِدْقٍ
حَدِيثٍ وَحُسْنِ خَلِيقَةٍ وَعِفَّةٍ فِي طُعْمَةٍ

“Dört şey sende olduktan sonra dünyadaki kaybından sana bir zarar gelmez: Emaneti korumak, doğru söylemek, güzel ahlâk ve helâl lokma.”³⁰⁵

302 Ebû Dâvud, “Edeb”, 8.

303 Tirmizî, “Birr”, 62; Ebû Dâvud, “Edeb”, 8.

304 Heytemî, *Mecmau'z-Zevâid ve Menbau'l-Fevâid*, VIII, 22 (Hadisi Ebû Ya'la ve Taberânî “Evsat”ında rivâyet etmişlerdi.)

305 Münziri, *et-Tergib ve't-Terhib*, III, 289 (Hadisi, Ahmed, Teberânî ve Beyhakî rivâyet etmişlerdir.)

İslâm ahlâkının temelini, söz, iş ve davranışla başkalarına zarar vermek, başkalarını incitmemek ve üzmemek teşkil eder. Çünkü Peygamberimiz müslümanı tarif ederken:

الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ

“Müslüman, dilinden, elinden Müslümanların selâmette kaldığı (zarar görmediği) kimsedir.” buyurmuştur.³⁰⁶

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ فُلَانَةَ يُذَكِّرُ مِنْ كَثْرَةِ صَلَاتِهَا وَصِيَامِهَا وَصَدَقَتِهَا غَيْرَ أَنَّهُ تُوذَى جِيرَانُهَا بِلِسَانِهَا قَالَ هِيَ فِي النَّارِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَإِنَّ فُلَانَةَ يُذَكِّرُ مِنْ قَلَّةِ صِيَامِهَا وَصَدَقَتِهَا وَصَلَاتِهَا وَإِنَّهَا تَتَصَدَّقُ بِالْأَشْوَارِ مِنَ الْأَقْطِ وَلَا تُوَذَى جِيرَانُهَا بِلِسَانِهَا قَالَ هِيَ فِي الْجَنَّةِ

Ebü Hureyre (ra.) diyor ki, bir adam Peygamberimize:

–Ey Allah’ın Resülü, falan kadın çok (nafile) namaz kılar, oruç tutar ve çok sadaka verir. Yalnız dili ile komşularını incitir, dedi (ve Peygamberimizin bu kadınla ilgili değerlendirmesini sordu) Peygamberimiz:

–O, Cehennemdedir, buyurdu. Adam:

– Ey Allah’ın Resülü, falan kadın da az namaz ve orucu ile anılır ve kendi yaptığı Keş’den bir miktar da sadaka verir. Ancak (iyi ahlâkı sebebiyle) komşularına eziyet etmez, dedi (ve bu kadın hakkındaki görüşünü sordu) Peygamberimiz;

–İşte o kadın Cennettedir, buyurdu.³⁰⁷

Değerli müminler! Ahlâktan söz edilirken Peygamberimizin Kur’an-ı Kerim’de övülmüş yüksek ahlâkından söz etmeden geçmek mümkün müdür? O, ahlâkını Kur’an’dan almış, bütün iyilik ve güzellikleri ken-

306 Buhârî, “İman”, 4; Müslim, “İman”, 14.

307 Ahmet b. Hanbel, *Müsned*, II, 440.

disinde toplamıştı. Hz. Aişe validemiz, Peygamberimizin ahlâkının nasıl olduğu sorulduğunda:

–“Onun ahlâkı Kur’an idi” demiştir.³⁰⁸

Peygamberimizin ahlâkını bir konuşmada anlatmak mümkün değildir. Ancak O’nun ahlâkı hakkında genel bir bilgi edinmek için onun iki eşi Hz. Hatice ile Hz. Aişe’nin ve onun tarafından yetiştirilen Hz. Ali’nin bu konudaki sözlerini nakletmek yararlı olacaktır.

Peygamberimiz, ilk eşi Hz. Hatice ile Peygamber olmadan çok önce yirmibeş yaşında iken evlenmişti. Peygamberimize ilk vahiy geldiği zaman çok korkmuştu. Hz. Hatice kendisini teselli ederken ona şöyle demişti:

“Allah Teâlâ hiçbir vakit seni utandırmayacaktır. Çünkü sen akrabalarınla iyi münasebette bulunursun, borçluların borcunu ödersin, yoksullara yardım edersin, misafirleri ağırlarsın, doğruları desteklersin, muhtaçların yardımına koşarsın, yüklerini hafifletmeye çalışırsın. Böyle kulunu Allah utandırmaz.”³⁰⁹

Hz. Aişe ise Peygamberimizle ilgili şu sözleri söylemiştir:

“Peygamberimiz kimseyi azarlamazdı. Kendisine fenalık edenlere fenalıkla karşılık vermez, onları bağışlardı. İki işte serbest bırakıldığı zaman günah olmadıkça onların kolayını seçerdi. O şey günah olursa ondan insanların en uzak kalanı o idi. Şahsına yapılan fenalığın intikamını almazdı. Ancak suç işleyene hakettiği cezayı verirdi.”³¹⁰

Bir gün Hz. Hüseyin babası Hz. Ali’den Peygamberimizin ahlâkını anlatmasını istemişti. Hz. Ali oğluna Peygamberimizin ahlâkını şöyle anlattı:

“Peygamberimiz güler yüzlü, güzel huylu, nazik kalbli idi. Hiçbir vakit sert veya dar kafalı değildi. Ağzından hiçbir müstehcen kelime çıkmazdı. Başkalarının tavrı ve hareketlerini eleştirmez veya kötülemezdi. Sevmediği bir hareket karşısında bir şey söylemez ve onunla ilgilenmezdi. Şayet böyle bir harekette bulunan kimse kendi hareketinin uygun bulunmasını isteyecek olursa o kimseyi azarlamadan, kalbini kırmadan bundan vazgeçer, yahut susarak bundan hoşlanmadığını o kimseye üstü kapalı anlatmak isterdi. Peygamberimiz kendisi için üç şeyden sakınırdı;

308 Müslim, “Müsafirün”, 139.

309 Buhâri, “Bed’ü'l-Vahy”, 1.

310 Buhâri, “Menakıb”, 23; Müslim, “Fedail”, 20.

1. Tartışma ve çekişme.
2. Lüzumundan fazla söz söylemek.
3. Kendisini ilgilendirmeyen işlerle meşgul olmak.

Başkaları için de üç şeyden uzak dururdu:

1. Kimseyi eleştirmez.
2. Kimseye hakarete bulunmaz.
3. Başkalarının sırlarına, gizli hallerine muttali olmak istemezdi.

Peygamberimiz söylediği zaman bütün ashap susar, başlarını eğerek onu dinlerlerdi. Herkes bir şeye güldümü o sadece gülümserdi. Şayet bir yabancı saygısızlık yaparak Peygamberimize kabaca bir söz söyleyecek olursa Peygamberimiz onu sabır ve sükunetle dinlerdi. Peygamberimiz kendisinin övülmesini dinlemeyi sevmezdi. Biri, gördüğü iyilikten dolayı ona teşekkür edecek olursa, onun teşekkürünü kabul ederdi. Peygamberimiz kimsenin sözünü kesmezdi.

Peygamberimiz, son derece cömert; özü, sözü doğru, temiz, nâzik kalbli, hoş sohbet birisi idi. Onunla arkadaşlık edenler O'na hayran olurlardı.³¹¹

İşte her konuda olduğu gibi ahlâk konusunda da örnek alacağımız, Peygamberimizdir. Zaten Kur'an-ı Kerim O'nu örnek almamızı emretmektedir.

Değerli müminler, Muaz b. Cebel'in şu sözü ile konuşmamızı tamamliyorum.

Muaz şöyle demiştir.

“Yemen'e vali olarak giderken ayağımı özengiye koyduğum sırada Peygamberimizin bana son öğüdü:

“Muaz b. Cebel! İnsanlara karşı ahlâkını güzelleştir.” olmuştur.³¹²

311 Şibli, *İslâm Tarihi, Asr-ı Saadet*, II, 873, 874.

312 İmam Malik, *Muvatta*, “Hüsnü'l-Huluk”, 1.